

Analiza możliwości wsparcia lokalnych inicjatyw zmierzających do zapewnienia brakujących usług poprzez działania podejmowane przez społeczność lokalną (IERiGŻ-PIB)

Autorzy opracowania:
prof. dr hab. Danuta Kołodziejczyk
mgr inż. Marcin Adamski

Autor streszczenia:
Małgorzata Kurowska

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowy Instytut Badawczy

W opracowaniu przedstawiono nowy instrument współpracy społeczności lokalnej z jednostkami samorządu terytorialnego przy realizacji zadań publicznych – „inicjatywę lokalną”. Pojęcie to określone zostało w ustawie z 2010 r. (Dz.U.2010 nr 28 poz.146) nowelizującej ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz.U.2003 nr 96 poz.873) o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Głównym celem przeprowadzonych badań było przedstawienie możliwości zwiększenia zaangażowania społeczności lokalnej w realizację usług ważnych dla tej społeczności.

Analizie poddano różne formy wsparcia lokalnych inicjatyw, głównie poprzez programy wspierające rozwój lokalny. Podkreślono, że inicjatywa lokalna jest w polskich samorządach stosunkowo słabiej wykorzystywana niż inne instrumenty partycypacji społecznej, takie jak budżet partycypacyjny czy fundusz sołecki, a także wymaga większego zaangażowania w realizację działania. Obywatele sami identyfikują konkretny problem lokalny i sami lub za pośrednictwem organizacji pozarządowych podejmują inicjatywy lokalne służące jego rozwiązaniu. Wiąże się to z koniecznością wsparcia ze strony sprawnego systemu instytucjonalnego. Aby inicjatywa lokalna mogła być podjęta, warto, by osoby zaangażowane w działania na rzecz poprawy warunków życia społeczności lokalnej wymieniały się wiedzą i doświadczeniem w tym zakresie. Bezpośrednią formą zdobycia tych umiejętności jest uczestnictwo w różnego rodzaju szkoleniach, konferencjach czy wyjazdach studyjnych organizowanych w ramach dostępnych programów podnoszenia aktywności i partycypacji obywatelskiej.

Szczególnie ważne w kontekście wspierania inicjatyw lokalnych są programy, które w sposób zorganizowany pomagają budować kapitał społeczny. W opracowaniu poddano analizie następujące programy wspierające inicjatywy lokalne: program LEADER wraz z budową Lokalnych Grup Działania, Program Aktywni Obywatele, Centrum Aktywności Lokalnej, programy UE (np. Europejski Bauhaus), programy grantowe i stypendialne Fundacji ORLEN, Program Wiedza Edukacja Rozwój, Polska Cyfrowa, Regionalne Programy Operacyjne dla

poszczególnych województw, Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO, konkurs grantowy Mazowiecka Aktywacja oraz program Mazowsze Lokalnie.

W celu wsparcia inicjatyw lokalnych powołany został Pełnomocnik Rządu do spraw lokalnych inicjatyw społecznych (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 2020 r. Dz.U. 2020 poz.76).

W opracowaniu przedstawiono również przykłady trzech inicjatyw lokalnych, które zostały podjęte na terenie powiatu makowskiego w województwie mazowieckim. W lipcu i sierpniu 2022 r. przeprowadzono wywiady bezpośrednie z prezesem stowarzyszenia „Nasze Szwelice”, kierownikiem Gminnej Spółki Wodnej w Karniewie oraz kierownikiem Regionalnego Zespołu Ludowego „Karniewiaczy”. Wywiady przeprowadzono metodą częściowo ustrukturyzowaną, na podstawie przygotowanego scenariusza, który stanowi załącznik do opracowania. Z przeprowadzonych wywiadów wynika, iż instrument inicjatywy lokalnej jest przez lokalnych liderów mało znany. Okazuje się, że na poziomie regionalnym w województwie mazowieckim podejmowany jest szereg różnych inicjatyw, w których ten rodzaj wsparcia mógłby być przydatny. Autorzy podkreślają, że nadal w wielu samorządach nie podjęto nawet uchwały rady samorządu terytorialnego, określającej tryb i kryteria oceny wniosków o realizację zadań publicznych zgłaszanych przez mieszkańców w ramach inicjatywy lokalnej. Wskazane jest przeprowadzenie akcji informacyjnej o tym instrumencie wsparcia lokalnych aktywności, co najmniej na poziomie powiatowym.